

Een nieuwe missie

Auteur(s):

Pelle, E.S.

Verschenen in:

ESB, 83e jaargang, nr. 4153, pagina 409, 22 mei 1998

Rubriek:

Van de redactie

Trefwoord(en):

arbeidsmarkt, ruimtelijke, regionale, economie

De kreet 'werk, werk, werk' is in de afgelopen jaren zo vaak gevallen, dat je alleen om die reden al zou hopen dat een nieuw kabinet een ander motto kiest. Iets minder economisch, wordt wel gesuggereerd. Meestal wordt daarmee bedoeld dat het niet over geld mag gaan, of sterker nog: niet over budgetrestricties. Wat dat betreft is het te hopen dat het nieuwe kabinet net zo 'economisch' is als het oude, maar dat neemt niet weg dat er wel een nieuwe missie te vinden moet zijn. Hier volgen twee suggesties.

Een eerste mogelijkheid is de kwaliteit van de ruimte in Nederland. Daarbij gaat het zowel om de toekomstige ruimtelijke inrichting, als om de kwaliteit van het milieu. Voor de ruimtelijke inrichting geldt, dat de bestaande ideeën uit de 'Vierde Nota Extra' over de vestigingslocaties moeilijk te realiseren blijken. Bedrijven willen meer dan de bedoeling was bij de snelweg zitten, en over de VINEX-woningbouwlocaties doen akelige verhalen over dreigende leegstand de ronde. Dit beleid is dus aan een 'update' toe, en bovendien staan er grote investeringen op stapel (luchthaven, hogesnelheidslijnen), die voor een lange periode invloed zullen hebben op de ruimtelijke ontwikkeling.

Vorig jaar heeft de Rijksplanologische Dienst al enige voorbereidend werk gedaan, met een studie waarin vier ruimtelijke 'ontwikkelingsperspectieven' worden onderscheiden, zeg maar beelden hoe Nederland er in 2030 uit kan zien. Deze perspectieven variëren van een sterke concentratie van activiteiten, in de steden of langs corridors, tot een grotere verwevenheid van stad en land. In het laatste geval kan de overheid zich actief met de kwaliteit van de ruimte bemoeien zodat stad en land iets van een park krijgen, of wordt het ruimtegebruik juist nagenoeg vrij gelaten. Dit laatste beeld wordt 'palet' genoemd (maar 'België' zou ook toepasselijk zijn).

Momenteel mag het hele (groene) poldermodel commentaar geven op deze ideeën ¹. Tot een consensus over hoe de kaart van Nederland er in 2030 precies uit moet zien zal dat niet gauw leiden en dat is misschien maar beter ook. Het jaar 2030 is ver weg en er is al veel ruimtelijk beleid mislukt door te gedetailleerd voor te schrijven hoe mensen en bedrijven zich in de toekomst moeten gedragen. Toch zal de politiek moeten bepalen waar de grenzen liggen aan de vrijheid om ruimte in gebruik te nemen. Dat is een aardige uitdaging voor een nieuwe regering.

Ook met een serieus milieubeleid valt eer te behalen. Economisch succes leidt immers ook tot een toename van milieubelastende activiteiten. Dat is geen reden om tegen de groei te zijn; de discussie waarin 'groei' en 'milieu' tegenover elkaar gezet worden, is een zinloze. Het verband tussen productie en vervuiling is niet eenduidig en ligt niet voor altijd vast, het hangt af van wat we produceren en hoe we dat produceren. En dat is iets waar we zelf invloed op hebben - onder andere via milieubeleid. Groei creëert de noodzaak van streng milieubeleid, maar ook de mogelijkheden, namelijk de middelen en de bereidheid om een deel hiervan voor een beter milieu over te hebben, want deze bereidheid neemt toe bij een hoger inkomen ². Na een periode van nadruk op werkgelegenheid en groei, valt er dus veel voor te zeggen nu het milieu weer een meer centrale plaats in het kabinetsbeleid te geven. In de ruimtelijke ordening, door de rust van natuurgebieden te waarborgen. In het buitenlands beleid, door diplomatie en ontwikkelingshulp in te zetten om grensoverschrijdende vervuiling te beteugelen. In het energiebeleid, door de liberalisering van energiemarkten gepaard te laten gaan met maatregelen die tegengaan dat lagere prijzen tot meer vervuiling leiden. En natuurlijk door vervuilende productie en consumptie (veel) zwaarder te belasten.

Een tweede mogelijke missie is gericht op welzijn en de samenhang in de samenleving. Zorgen over 'tweedeling' zijn er de afgelopen jaren heel wat geuit; een partij heeft er zelfs flinke verkiezingswinst mee behaald. Een in het oog springend probleem daarbij is de positie van allochtone jongeren. Vaak hebben die een zwakke positie in de samenleving (hoge werkloosheid, weinig opleiding, laag inkomen). De economische voorspoed lijkt er niet in te slagen deze groep mee te trekken. Dat leidt tot een sociaal probleem, en daarnaast is het natuurlijk ook doodzonde als mensen die productief werk zouden kunnen verrichten, dat niet doen. Bestaand beleid lijkt juist hier tekort te schieten bij het prikkelen en stimuleren om deel te nemen aan de samenleving, in plaats van deze de rug toe te keren.

Wellicht dat een combinatie van sterkere prikkels en een beter perspectief kan werken. Sterkere prikkels kunnen mensen ertoe aanzetten om een opleiding te volgen en vooral ook af te maken (spijbelen bestraffen bijvoorbeeld), om aan het werk te komen (activerende sociale zekerheid), maar ook om niet af te glijden naar criminele activiteiten (zero tolerance). Maar ook een beter perspectief is nodig. Door met begeleiding de kans op het behalen van een diploma te vergroten. Door discriminatie van werkgeverszijde aan te pakken. En door de vraag naar laaggeschoold werk te stimuleren, via de vrije markt of door creatie of subsidiëring van banen door de overheid.

Of zou het dan toch weer 'werk, werk, werk' worden

1 Zie bijvoorbeeld Nederland 2030, SER-advies 98/06, april 1998.

2 J.L. van Zanden, [De markt voor natuur en milieu](#), *ESB*, 13 maart 1998, blz. 212-214.